

SVETLONOS

NEZÁVISLÉ DIVADELNÉ ZOSKUPENIE ODIVO A IVAN MARTINKA

autorka recenzie: **Michaela Pašteková**

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia: 08. 09. 2021 v Martine

Kto nás vytiahne na svetlo?

„Keď pátrame vo svojej pamäti, snažíme sa sledovať svetelnú stopu... zachytiť nejaký moment, kedy to naozaj fungovalo,“ hovorí Ivan Martinka v inscenácii *Svetlonos*. Aj na starých fotografiách hľadáme pripomienky radosti z uplynulých zážitkov, okamihy skutočného života, chvíle, keď svetlo ešte dominovalo nad tmou, keď mŕtvi boli ešte živí. Avšak, ako hovorí Roland Barthes, fotografia je reprodukciou niečoho, čo sa existenciálne opakovať nemôže. A čím viac sa vraciame do minulosti, pokračuje Ivan Martinka, tým skôr sa nám môže zdať naša prítomnosť „nepodstatná, provizórna, bezcenná“. Márne „tu a teraz“ čakáme na niečo hodnotné, zásadné. Iba sa prevaľujeme na mieste, závidíme všetkým tým svetielkam naokolo, no sami do svetla vykročiť nevieme. A čo je najstrašnejšie, zvykáme si na to... Pomôže nám Svetlonos vybrať sa na inú cestu alebo nás, naopak, zatiahne do ešte väčšej tmy?

Vráťme sa na začiatok multimedialnej performancie. Súkromné fotografie z detstva Ivana Martinku a Márie Danadovej premietané na plátno vyvolávajú úsmev rovnako ako pokusy oboch performerov do nich „vstúpiť“ cez rôzne vizuálne hry svetla a tieňa. Nakoľko sa vieme dotknúť nášho minulého „ja“? Kedy prestávame byť detsky naivní a dovoľujeme, aby naše duše začala opantávať temnota? Nie je šťastie detstva iba ilúziou, spomienkovou nostalgiou? Veď pri zväčšení fotografie sa to dievča sediace za štedrovečerným stolom zdá byť vlastne smutné...

Nosnou témou *Svetlonosa* je binárna opozícia svetla a tmy. Počas predstavenia na seba narážajú a konfrontujú sa vizuálne, zvukovo aj metaforicky. Temno je skoncentrované do sivej guľičky, ktorú najskôr vykašle Danadová, neskôr bude omínať Martinku v topánke, až naberie antropomorfné črty v animatronickej bábke. Niekedy ho však budeme iba pociťovať, tušiť v čiernote, tichu či mľaskaní.

Svetlo sa sústreďí okolo bábky malého chlapca, ktorého performerí stvorí priamo na javisku – poskladajú, zošijú, oblečú, naučia chodiť a on bude zvedavo objavovať svet okolo seba, vytvárať si postupne vlastnú identitu (alebo sa možno stane archetypom niekdajšej bezstarostnosti?). Ešte doslovnejším svetlom bude dvojrozmerný plamienok (tvorcovia si ho pomenovali panáčik/svetlo) premietaný projektorom a ovládaný joystickom. Zrodí sa z hlinenej veže (alebo možno obludy), ktorú Martinka spolu s Danadovou takmer krvopotne utľapkajú. Plamienok poskakuje po scéne, provokuje, vyzýva ku hre, ale možno aj zvädza z cesty. Alebo je tým svetlým kúskom našej duše, ku ktorému sa chceme navrátiť (Martinka ho skúša zachytiť do fotografie), ale nie je to možné. Aj v závere, keď sa ocitáme na hostine a oproti nám (ak budeme vnímať Martinku ako zástupcu nás všetkých) sedí možno temnota a možno svetlonos, skúšame sa dotknúť veselo poskakujúcej bábky-chlapca, dosiahnuť na svetlo, avšak ťažoba je silnejšia. Alebo žeby nie?

Inscenácia nepracuje s jednoznačnou naratívnou líniou a nie každý obraz je ľahko dešifrovateľný. Dôležitejšie ako skladanie príbehu je však v tomto prípade vyvolanie vnútorného pohnutia, až akejsi somatickej reakcie. Pri sledovaní predstavenia sa ponárame do temných zákutí vlastnej mysle, pýtame sa, v akom vzťahu sú svetlo a tma v našich životoch a konaní. Impulzom pre vznik diela bola veľmi temná osobná skúsenosť Ivana Martinka, tá však vo finálnom tvare nie je prezentovaná v explicitných odkazoch. Individuálne sa tu stáva archetypálnym.

Nezávislé divadelné zoskupenie Odivo (Mária Danadová, Monika Kováčová) a Ivan Martinka priniesli na slovenskú divadelnú scénu performanciu, ktorá je ojedinelá svojou technologickou náročnosťou a alarmujúca vo svojom obsahu. Obzvlášť posledný rok sme všetci boli trochu ako animatronicke bábky – ovládaní virtuálnym priestorom, hľadajúci

balans medzi živým a neživým. Pandémia do mnohých z nás zasiala guľičku poskladanú z úzkosti, strachu, neistoty, no nie každému sa podarilo nájsť svetlonosa, ktorý by ho z tmy vyviedol.